

דף ו

ח. א. מהו הטעם לאיסור משא ומתן עם העכו"ם לפני אידיהן? האם מותר למכור להם בהמה כאשר יש להם בהמה אחרת?

ב. עבר ונשא ונתן לפני אידיהן – האם הסחורה שקיבל מותרת או אסורה?

ג. האם יש חילוק במקח וממכר לפני אידיהן, בין דבר המתקיים ובין דבר שאינו מתקיים?

ד. כיצד יש לנהוג בענין קבלת דורונות מעכו"ם לקראת אידיהן?

ה. מה טעם אסרו לשאול, ללוות, להפרע מהעכו"ם לפני אידיהן? ומהי סברת רבי יהודה המתיר ליפרע מהם?

א. נסתפקו בגמרא בטעם איסור משא ומתן לפני אידיהן; האם משום שמרויחו לעובד כוכבים והולך ומודדה לאליליו, ועובר ישראל משום לא ישמע על פיך, או משום הכשלת הגוי בכך שיעבוד עכו"ם בסחורה שוקנה [או בדמים שמקבל ממנו עבור סחורה], ונמצא עובר הישראל משום ולפני עור לא תתן מכשל. נפקא מינה; כשיש לו לעכו"ם בהמה משלו שיכול להקריבה – שאין בזה משום 'לפני עור', אבל אם משום הרווחה – אסור.

ספק הגמרא לא נפשט. וכתב הר"ן שמשמעות הסוגיא כפי הטעם הראשון, ולכך סתמו הר"ף והרמב"ם לאסור בכל ענין, גם כאשר יש לו בהמה אחרת, דאזיל ומודה. (וע"ע באריכות בשו"ת בית זבול ח"ב ט).

ב. עבר ונשא לפני אידיהן – רבי יוחנן אסר וריש לקיש התיר. תניא כוותיה דריש לקיש. לפי לשון אחת בגמרא (י:): נחלקו בדבר תנא קמא וחכמים במשנה.

משמע בסוגיא (עפ"י הברייתא) שביום אידיהן לדברי הכל אסור.

א. בעלי התוס' פסקו כר' יוחנן, וכן נטה הרא"ש. ואילו חכמי ספרד, הרמב"ם הר"ף הרמ"ה, וכ"ה בשו"ע (יו"ד קמח, ב), פסקו להתיר אם נשא ונתן [משום דתניא כוותיה דריש לקיש. רי"ף]. מלבד אם נו"נ ביום אידם (ע' בבאור דהרמב"ם בכס"מ, הגהות מיימוניות, לחם משנה, ובספר אמת ליעקב).
ב. מסתבר שהאיסור בהנאה הוא רק לו עצמו, אבל לאחרים מותר (ריטב"א. וכ"כ התוס' להלן יג ד"ה מעות. ועוד כתבו שמותר לאחרים לישא וליתן עמו ואין חוששים שמא ישא ויתן באותן מעות).

ג. אמרו בברייתא שדבר שאינו מתקיים (כגון ירק. רש"י) מותר למכור להם, שבזה אין חשש שידה על קנייתו. לא אסרו למכור אלא דבר המתקיים.

אבל ביום האיד עצמו אסור אפילו פירות (ראשונים; הגהות חו"י על הר"ף א:).

ולקנות מהם – אסור כל דבר שאינו מתקיים (כך שנה רב זביד בדבי רבי אושעיא).

לפרש"י (ע' בדבריו כאן ולהלן יב: ד"ה שאין), רק דבר שאינו מתקיים שהוא מתאוה למכרו ושמה שמכר – אסור לקנות מהם, אבל מתקיים – מותר. ויש דברים שאפילו אינם מתקיימים, כיון שיש להם קופצים רבים – מותר לקנות כדבר המתקיים (תוס' יג סע"ב. ואולם הר"ן שם פרש באופן אחר. ולפי מה שצדד הוא, דברים המתקיימים מותרים [לרש"י] אפילו אם המוכר שמח במכירתם – שלא חילקו חכמים).

ואילו התוס' ועוד ראשונים (וכן משמע ברמב"ם. וכמוש"כ הב"ח בהגהותיו על הרא"ש ריש המסכת) סוברים שגם דבר המתקיים אסור לקנות.

ולשיטת רבנו תם, כל דבר שאינו בר תקרובת – מותר למכור, בין מתקיים בין שאינו מתקיים. וקנייה מותרת בכל, ומה שאמרו 'אין לוקחין' הכוונה לקבלת דורונות בלבד. והרא"ש (א) צדד

בדעת רבנו תם שאסור לקנות מהם דבר שאינו מתקיים, ששמה במכירתו והולך ומודה.

ד. אין לקבל דורנות מעכו"ם לפני אידיהן. ומסופר בגמרא על מין אחד ששלח דורון לר"י נשיאה, ואילו לא היה מקבלו – היה חשש לאיבה, אמר לו ריש לקיש לקבלו ולאבדו בפניו כלאחר יד, שבכך הנותן לא ישמח ויודה.

[היה יודע באחד שאינו עובד עכו"ם – מותר לשלוח לו דורון ביום אידם (עפ"י להלן סה. ר"ף א:)].
א. מבואר בדברי הריטב"א שמן הדין מותר לקבל כשיש איבה, אלא גברא רבה יש לו לתקן מעשיו בכל מה שאפשר.

ב. הרמב"ם (עכו"ם ט, ב) כתב לאסור לשלוח ולקבל דורון מעובד כוכבים ביום אידו. וצריך עיון מדוע לא כתב לאסור שלשה ימים קודם (אמת ליעקב).

עוד כתב הרמב"ם שאם קיבל דורון מנכרי משום חשש איבה, אינו נהנה בו עד שיודע לו שזה הנכרי אינו עובד כוכבים ואינו מודה בה. והשמיט ההלכה לאבדו בפניו כלאחר יד (ע' בנושאי כלים ובספר אמת ליעקב. ושמו"ל שלכך נמנע הרמב"ם מלכתוב זאת, שאם ייקבע הדבר כהלכה קבועה יתפרסם הדבר לכל ושוב לא יוכלו לנהוג כן, אבל מכלל דבריו שמענו שצריך לעשות כל טעדי שלא לקבל באופן שלא יהא חשש איבה).

ה. טעם האיסור לשאול וללוות ולהיפרע מהעכו"ם, לאביי משום גזירה אטו להשאילן, להלוותן ולפרוע להן. ורבה אמר: משום שגם באלו ילך ויודה לאיליו.

רבי יהודה מתיר להיפרע מהם; כיון שהוא מיצר עתה – אין כאן שמחה והודאה, אעפ"י שלאחר זמן ישמח (כ"מ מרב נחמן בר יצחק), או משום שלעולם הוא מיצר ולא שמח (רבינא).

ט. האם מותר להמציא לאדם מאכל איסור וכד' כאשר עשוי הוא לאכלו, באופן שמצוי לו למקבל אותו מאכל ויכול ליטלנו מבלעדי הנותן?

מבואר בגמרא שאיסור 'לפני עור לא תתן מכשול' אינו אמור במסירת דבר האסור לאחר, באופן שאם לא יושיט לו יטלנו הלה בעצמו. ורק בכגון שנמצאים בשני עברי הנהר אסור להושיט לו דבר איסור (אפילו הוא שייך לו. תוס'), לישראל או לנכרי, כיון שאין האיסור מזומן לו ולא יוכל ליקחנו (תוס') אם לא יושיט לו זה.

א. מבואר בתוס' שאין חילוק אם הלה שוגג או מזיד, כגון שהוא מומר ואוכל איסורים, אסור ליתן לו משום 'לפני עור'.

וכן כתב הרא"ש, שאסור להושיט דבר איסור למומר, אפילו הוא שייך לו [אבל לסתם אדם שאין ידוע בודאי שהוא רוצה לאכול, מותר להושיט נבלה. ורק הושתת יין לנזיר אסורה אף בסתם, מפני שהורגל כל ימיו בשתייתו וגם רואה שהכל שותים, הלכך אפילו שואל סתם לא יתנו לו, פן ישכח נזירותו וישתה].

ב. אף במקום שיכול הלה ליטול בעצמו, אסור מדרבנן ליתן לו איסור, שהרי חייב להפרישו מאיסור [והריהו מסייע ביד עוברי עבירה] (עתוס' שבת ג. ד"ה בבא. ונראה שלא כתבו אלא בישראל, אבל לנכרי אין איסור, כדמשמע לכאורה מפשט סוגיתנו שמשום 'לפני עור' מותר אף לכתחילה כשיש לו משלו). ויש חולקים וסוברים שאין איסור כלל (רבנו ירוחם יד, ז).

ויש סוברים לאידך גיסא, שאסור מדאורייתא משום מצות תוכחה, אף אם יודע שלא ימנעהו מעבירה (ע' קובץ שעורים ביצה ל, עפ"י היראים).